

Een schadefonds voor project X

Janet van de Bunt¹

Het schadefonds voor project X Haren lijkt op het eerste gezicht te voorzien in een behoefte en weet de obstakels uit het aansprakelijkheidsrecht behendig te ontwijken. Maar bij nadere inspectie levert het te veel nieuwe problemen op. Gevolg is dat het onzeker is of gedupeerden een tegemoetkoming zullen krijgen uit het fonds. Mocht er een tegemoetkoming uit het fonds komen, dan is deze op onrechtvaardige wijze verdeeld. Bovendien heeft het fonds een kleine reikwijdte, zodat de gedupeerde met meer dan alleen zaakschade, of de bedrijven met zaakschade naar andere procedures moeten uitwijken.

1. 'Waar is dat feestje?'

Na een verjaardagsuitnodiging op Facebook stroomden op 21 september 2012 in de gemeente Haren honderden jonge bezoekers toe in de verwachting een project X feest mee te maken. Het feest is ontwaard in rellen en de bezoekers hebben een ware puinhoop achtergelaten. Een supermarkt is geplunderd, lantaarnpalen en verkeersborden zijn beschadigd, tuinen vernield en hulpverleners bekogeld met projectielen. Enkele dagen na de rellen heeft de Minister van Veiligheid en Justitie toegezegd dat de schade verhaald zal worden op de bezoekers.²

Het OM heeft vervolgens telkens aan de rechter gevraagd een bijzondere voorwaarde aan de relschoppers op te leggen, in de vorm van storting van een verplicht bedrag in een nog op te richten schadefonds. Het gaat om een bedrag van € 500 voor volwassenen en € 250 voor minderjarigen.³ Inmiddels zijn 45 daders onherroepelijk veroordeeld tot betaling van in totaal € 17 450. Eind februari 2013 heeft de Minister van Veiligheid en Justitie een regeling publiek gemaakt om dit schadefonds te verwezenlijken:⁴ de Regeling tegemoetkoming schade openlijke geweldpleging.⁵ De regeling is met terugwerkende kracht in werking getreden en geldt tot 1 januari 2015. Het schadefonds moet ook voor toekomstige gevallen een oplossing bieden, bijvoorbeeld bij voetbalrellen buiten het stadion, Oud en Nieuw-rellen en inhuldigheden.

In deze bijdrage zal ik onderzoeken in hoeverre het schadefonds gedupeerden van openlijk geweld werkelijk baat. Daartoe zal ik de obstakels voor verhaal op de daders in het aansprakelijkheidsrecht schetsen (par. 2), bekijken of het schadefonds voor project X die obstakels laat verdwijnen (par. 3), onderzoeken welke andere problemen zich aandienen (par. 4), om tenslotte een antwoord te geven op de vraag in hoeverre het fonds gedupeerden verhaal biedt voor hun schade (par. 5).

2. Causaliteit in het aansprakelijkheidsrecht problematisch

Een gedupeerde van project X Haren zal grote moeite krijgen de schade te verhalen in het aansprakelijkheidsrecht. De gedupeerde kan gebruik maken van verschillende grondslagen: de algemene onrechtmatige daad (art. 6:162 BW) en – voor zover het gaat om daders van veertien of vijftien jaar – de kwalitatieve aansprakelijkheid van ouders (art. 6:169 BW).⁶ Complicerende factor bij die laatste grondslag is dat de ouders zich kunnen bevrijden van aansprakelijkheid als zij kunnen aantonen dat hen geen verwijt treft dat zij het gedrag niet hebben tegengehouden; met kinderen van die leeftijd, die in Nederland een grote mate van zelfstandigheid genieten, zullen ouders zich eenvoudig kunnen disculperen.⁷

Juist vanwege de kans op het toebrengen van schade is het groepsgedrag onrechtmatig

Waarschijnlijk zal het vereiste van causaal verband van de onrechtmatige daad een probleem vormen. Ook al is vastgesteld dat de dader openlijk geweld heeft gepleegd en schade heeft toegebracht, dan hoeft daarmee nog niet vast te staan dat die dader juist die specifieke schade (zoals de vernielingen in de tuin van een bepaalde gedupeerde) heeft veroorzaakt.

Om dit probleem te omzeilen lijkt de gedupeerde als grondslag voor zijn vordering de groepsaansprakelijkheid te kunnen gebruiken (art. 6:166 BW):⁸ als een van de leden

van een groep de schade toebracht, en de kans op het zo toebrengen van schade de leden van de groep had moeten weerhouden van handelen in groepsverband, is elk lid hoofdelijk aansprakelijk, als het gedrag hem kan worden toegerekend. Zelfs als een dader niet direct aan een specifiek schadegeval kan worden gekoppeld, kan hij aansprakelijk worden gehouden op grond van de bepaling.⁹ Juist vanwege de kans op het toebrengen van schade is het groepsgegedrag onrechtmatig.¹⁰

De toepassing van art. 6:166 BW vergt dat de aangesproken persoon met anderen optrekt met een zekere eenheid van tijd en plaats.¹¹ Bij grootschalige rellen is dat geen sine cure, omdat er sprake zal zijn van verschillende groepen op verschillende momenten. In Haren plunderden jonge bezoekers de supermarkt en tegelijkertijd, maar ook eerder en later, renden zij door de tuinen van het dorp. Wie was waar en wanneer? Het is dan ook verre van zeker dat art. 6:166 soelaas biedt.

Zo blijft het causaal verband waarschijnlijk aan een vergoeding in het aansprakelijkheidsrecht in de weg staan. In enkele Harense strafzaken hebben gewonde politieagenten die de dader hadden herkend, zich gevoegd met een eis tot schadevergoeding.¹² Maar in de meeste zaken bleek het niet mogelijk de schade te herleiden tot een individuele dader, en is de schade afgewezen. Het schadefonds lijkt dus te voorzien in de behoefte van gedupeerden om hun schade vergoed te krijgen.

3. Schadefonds lost problemen op

De vraag rijst of dit schadefonds inderdaad tegemoet komt aan de hindernissen die in het aansprakelijkheidsrecht rijzen bij rellen als het project X feest.¹³ Het schadefonds heeft maar een beperkte reikwijdte: het biedt alleen een tegemoetkoming aan natuurlijke personen, zzp'ers en

eenmansbedrijfjes en richt zich uitsluitend op hun zaaksschade.¹⁴ Deze gedupeerden kunnen een bedrag voor kosten tot herstel van de schade aan hun eigendommen opvoeren of voor de kosten ter vervanging van hun eigendom als herstel van schade onmogelijk is.¹⁵ Een aanvraag is eenvoudig in te dienen bij het schadefonds geweldsmisdrijven, dat een speciaal team heeft opgericht.¹⁶

Een gedupeerde had deze deadline zomaar kunnen missen

Het schadefonds stelt aan een tegemoetkoming niet al te hoge eisen. Voorwaarden zijn dat de gedupeerde voldoende aannemelijk maakt dat hij schade heeft geleden bij het incident, en dat deze schade niet vergoed wordt door de dader of niet volledig door de eigen verzekering van de gedupeerde gedekt wordt.¹⁷ De gedupeerde dient daartoe aangifte te hebben gedaan van de schade en het proces-verbaal bij de aanvraag te voegen.¹⁸ Om aan te tonen dat de verzekering de schade niet dekt, moeten de correspondentie met de verzekeraar en kopieën van de verzekeringspolis worden overgelegd.¹⁹ Ook de hoogte van de schade moet voldoende aannemelijk zijn, en door de gedupeerde zoveel mogelijk worden onderbouwd met schriftelijke stukken als offertes voor herstel van de schade.

Andere vergoedingen of tegemoetkomingen voor dezelfde schade moet de gedupeerde van zijn schade aftrekken.²⁰ Zo wordt voorkomen dat de gedupeerde twee maal een vergoeding krijgt voor dezelfde schade.

Auteur

1. Mr. drs. J.E. van de Bunt is als gastonderzoeker verbonden aan de afdeling burgerlijk recht van de Universiteit Leiden en bereidt een proefschrift voor over schadefondsen. Met veel dank aan prof. mr. A.G. Castermans en mr. P.W. den Hollander voor commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Noten

2. *Aanhangsel Handelingen II* 2012/13, nr. 4 (Vragen van het lid Marcouch aan Minister van Veiligheid en Justitie over de uit de hand gelopen situatie in de gemeente Haren rond 'Project X').
3. Vergelijk art. 14c lid 2 aanhef en sub 4 WvSr.
4. Nieuwsbericht 'Teeven publiceert "Regeling tegemoetkoming schade openlijk geweld"', 6 maart 2013 te raadplegen via: www.rijksoverheid.nl/nieuws. De verwachting is dat er nog enkele tientallen veroordelingen zullen volgen in de zaken die in eerste aanleg of in hoger beroep moeten worden beslist.
5. Zie Regeling tegemoetkoming schade openlijk geweld, *Stcrt.* 2013, nr. 5426. De

regeling is geschreven voor gebeurtenissen waarbij in groepsverband openlijk geweld is gepleegd, in de zin van art. 141 WvSr, en waarbij goederen zijn vernield.

6. Overigens is een wetsvoorstel aanhangig om van deze kwalitatieve aansprakelijkheid een risico-aansprakelijkheid te maken voor minderjarigen, zie: *Kamerstukken* 30 519. Navraag bij het OM Noord-Nederland leert dat de gemiddelde leeftijd van de daders 18-19 jaar was.

7. Zie bijvoorbeeld E.F.D. Engelhard, G.E. van Maanen, *Aansprakelijkheid voor schade: contractueel en buitencontractueel* (Mon. NBW A15), Kluwer 2008, p. 62-63.

8. Zie recent over groepsaansprakelijkheid: N. Peters en M. Goorts, 'Artikel 6:166 BW: onbekend maakt onbemind?', *AV&S*, 2012, nr. 21; Voorts: R.J.B. Boonekamp, *Onrechtmatige daad in groepsverband volgens NBW* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 1990; Asser-Hartkamp & Sieburgh 6-IV, 2011, nr. 127.

9. Het groepsoptreden moet wel een gevaar in het leven hebben geroepen voor schade zoals die is geleden. Aan die eis lijkt

voldaan. In de parlementaire geschiedenis wordt het voorbeeld genoemd van een rel waarbij iemand onverwacht een schietwapen bij zich heeft en gebruikt, of een samenschooling die uitloopt op zaaksbeslissing: *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 663.

10. Dit volgt uit lid 2 van art. 6:166 BW, tenzij de billijkheid een andere verdeling eist. Zie hierover ook Boonekamp 1990, p. 30-31. In de onderlinge verhouding komt dit ook tot uitdrukking, want dan dragen de deelnemers aan de groep voor gelijke delen in de schadevergoeding bij, los van de vraag in hoeverre hun gedrag tot de schade heeft bijgedragen.

11. Zie ook Boonekamp 1990, p. 143-150, het gaat dan om de feitelijke vraag of sprake is van één geheel van gedragingen in groepsverband.

12. Dit blijkt uit: O. Adang e.a., 'Er is geen feest. De overheidsreactie op project X Haren'. Deelrapport, 2013, p. 175. Te raadplegen via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/03/08/er-is-geen-feest-de-overheidsreactie-op-project-x-haren.html>.

13. Zie de toelichting bij de Regeling tege-

moetkoming schade openlijk geweld, *Stcrt.* 2013, nr. 5426, p. 4.

14. Deze categorie gedupeerden wordt als de meest kwetsbare beschouwd die de schade minder goed zelf kan dragen: zie art. 1 aanhef en onder d van de regeling, alsmede de toelichting op dit artikel.

15. Zie art. 1 aanhef en onder g van de regeling. Dit is in overeenstemming met de wijze van vergoeding in het aansprakelijkheidsrecht voor zaakschade: J. Spier e.a., *Verbintenissen uit de wet en schadevergoeding*, Deventer: Kluwer 2012, p. 256-259.

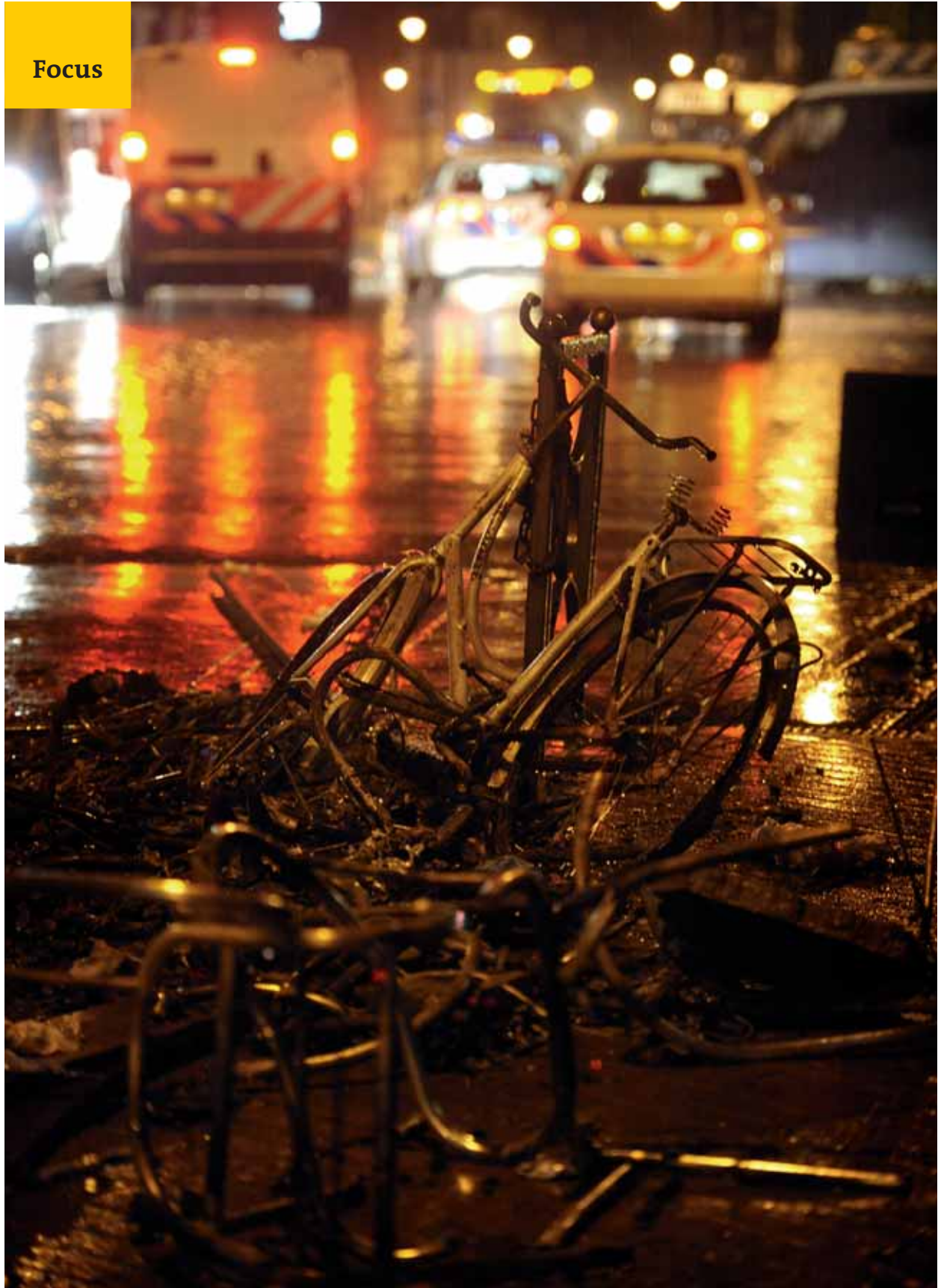
16. Het team 'schade openlijk geweld', zo blijkt uit art. 2 en de toelichting op dat artikel. Verder blijven de fondsen strikt gescheiden.

17. Vergelijk art. 6 aanhef onder d, art. 7 aanhef en onder a van de regeling.

18. Aangifte doen is niet gebonden aan een bepaalde termijn, en kan tegenwoordig zelfs per internet worden gedaan.

19. Art. 7 aanhef en onder b van de regeling; toelichting op art. 4 van de regeling.

20. Opnieuw art. 1 aanhef en onder g van de regeling.

Als aan deze voorwaarden is voldaan, wordt de aanvraag gehonoreerd. Dat gaat gemakkelijker dan in het aansprakelijkheidsrecht, waar het causaal verband vereist is tussen onrechtmatige daad van een bepaalde dader en schade. Het causaliteitsvereiste uit het aansprakelijkheidsrecht wordt geëcarteerd. Een koppeling aan de relen in Haren volstaat, dat wil zeggen dat het voldoende is aangifte te doen en te stellen dat schade is geleden bij de relen.

Maar enkele nieuwe problemen doemen op. Het gaat om de termijnen en de vulling van het fonds, de verdeling

van gelden, en de keuze tussen verschillende procedures voor de gedupeerde.

4. Nieuwe problemen in zicht

4.1. Slechte timing

Aan de termijnen van de procedure kleeft een viertal problemen. Ten eerste is onduidelijk voor welke datum een gedupeerde een aanvraag moet indienen. De gedupeerde moet een aanvraag binnen zes maanden na de eerste oplegging van een bijzondere voorwaarde in verband met een incident indienen.²¹ Maar in de regeling is niet voor-

zien in openbaarmaking van de eerste oplegging tot storting in het fonds.

Op de website van het fonds staat sinds 21 maart dat voor 15 april 2013 een aanvraag moet worden ingediend.²² De daaraan ten grondslag liggende uitspraak is niet gepubliceerd. De eerste gepubliceerde uitspraak is van 22 november 2012, en zou een latere termijn voor indiening doen vermoeden.²³ Een gedupeerde had deze deadline zomaar kunnen missen.

Ten tweede is, gerekend vanaf een incident, een periode van anderhalf à twee jaar nodig voordat het fonds een definitieve uitkering doet. Eerst wordt een beslissing op de aanvraag genomen en pas later wordt het beschikbare bedrag vastgesteld en verdeeld. Op de aanvraag, die zes maanden na de eerste oplegging moet worden gedaan, wordt beslist binnen drie tot zes maanden na de ontvangst van de aanvraag, afhankelijk van het aantal aanvragen.²⁴ Met de beoordeling van de aanvragen uit Haren kan dus vanaf het incident gerekend zomaar meer dan een jaar gemoeid zijn.

Vervolgens moet het beschikbare geld nog vastgesteld en verdeeld worden, en dat in twee rondes.²⁵ De vaststelling en verdeling van het beschikbare bedrag in het fonds gebeurt drie maanden na de behandeling van de laatste ontvangen aanvraag.²⁶ Daarmee is de kous niet af; eventuele extra stortingen van daders, nadat het beschikbare bedrag is vastgesteld, worden behandeld als 'surplus'. Na zes maanden is het tijd voor de laatste fase in de procedure: het surplusbedrag wordt vastgesteld en verdeeld onder degenen met resterende schade. In Haren zal dit op 15 april 2014 of 15 juli 2014 gebeuren, afhankelijk van het aantal aanvragen dat is ingediend.²⁷ De uitkering volgt binnen een maand.

Met de totale afwikkeling na een incident is dus anderhalf à twee jaar benodigd, terwijl de voorwaarden voor een tegemoetkoming eenvoudig zijn en de schade ongecompliceerd van aard is. Dat is lang voor een dergelijke voorziening. De vergelijking met het Schadefonds geweldsmisdrijven dringt zich op. Gemiddeld keert dit fonds binnen vijf maanden uit voor letselschade.²⁸

Ten derde moeten de strafzaken geconcentreerd, kort na een incident, behandeld worden om het fonds tijdig te vullen. Daarvoor zal afstemming vereist zijn tussen Openbaar Ministerie en rechtbank. De daders krijgen een vrij lange termijn voor voldoening van de storting. Uit de gepubliceerde rechtspraak blijkt dat een termijn van ruim zeven maanden wordt gegeven.²⁹ Ook de laatste stortingen moeten in het (surplusbedrag van het) schadefonds terechtkomen teneinde de gedupeerden te bereiken.

Ten vierde is de voorgenomen termijn van afwikkeling hoogst onzeker door het bezwaar en beroep dat tegen de beslissing op de aanvraag openstaat.³⁰ Het Schadefonds openlijk geweld is een zelfstandig bestuursorgaan dat besluiten neemt in de zin van art. 1:3 Awb, en daartegen staat bezwaar en beroep open. Totdat in dat bestuursrecht

Deze problemen zouden zomaar aan een vlotte afwikkeling in de weg kunnen staan

telijke traject een eindbeslissing is gevallen, kan een definitieve verdeling van het beschikbare bedrag niet goed plaatsvinden. Een afgewezen aanspraak zou alsnog toegewezen kunnen worden, en dat maakt verschil bij de verdeling. Dit leidt op zijn minst tot onzekerheid of de beoogde afwikkelingstermijnen wel behaald kunnen worden. De regeling houdt hier geen rekening mee.

Kortom, bij de inrichting van het schadefonds lijkt niet goed nagedacht over deze vier aspecten van de termijnen. Deze problemen zouden zomaar aan een vlotte afwikkeling in de weg kunnen staan.

4.2. Eerlijk delen

Ook de verdeelsleutel van het fonds zorgt voor hoofdbreken. In het aansprakelijkheidsrecht is het uitgangspunt van vergoeding bij verdeling van een ontoereikende pot geld de geleden schade, waarbij alle schuldeisers gelijk zijn en een verdeling naar rato van de geleden schade wordt gemaakt.³¹ Gedupeerden krijgen elk eenzelfde percentage van de schade vergoed, de breuk van de door de individuele gedupeerde geleden schade en de totale geclaimde schade. De verdeling van het schadefonds lijkt daarentegen geïnspireerd op het sociale zekerheidsrecht, waar het uitgangspunt gelijke bedragen voor iedereen is.³² Art. 9 lid 1 van de regeling bepaalt: Indien het team schade openlijk geweld een aanvraag heeft toegewezen, zal het de hoogte van het toe te kennen bedrag aan de betreffende gedupeerde bepalen door het beschikbare bedrag te delen door het totaal aantal toegewezen aanvragen. En lid 2: De hoogte van het toe te kennen bedrag zal in elk geval de hoogte van het schadebedrag van de gedupeerde niet

21. Het had voor de hand gelegen aan te knopen bij een onherroepelijke veroordeling, want pas daarna is er uitzicht op een storting in het fonds. Voordat een uitspraak in kracht van gewijsde gaat, dient een termijn van veertien dagen te zijn verstreken, vergelijk art. 408 WvSv voor hoger beroep en art. 432 WvSv voor cassatie. Vergelijk ook de Algemene termijnenwet.

22. Zie de website: <https://schadefonds.nl/over-schadefonds/actueel/176-schade-fonds-voor-gedupeerden-haren-komt-tege->

moet.

23. Het gaat om Gerechtshof Leeuwarden 22 november 2012, L/JN BY3915.

24. Wanneer er meer dan vijftig aanvragen binnenkomen wordt deze termijn verlengd tot zes maanden, vergelijk art. 5 van de regeling. In Haren komt deze termijn afhankelijk van het aantal aanvragen uit op 15 juli 2013 of 15 oktober 2013.

25. Art. 10 van de regeling.

26. Zie art. 8 en 9 van de regeling. Uitgaand van 15 april 2013: de behandeling

vindt plaats binnen zes maanden op basis van de verwachting dat er meer dan 50 aanvragen binnenkomen + drie maanden voor de vaststelling en verdeling = 15 januari 2014.

27. Vergelijk art. 11 van de regeling. 15 januari 2014 + zes maanden = 15 juli 2014.

28. Zie de website van het schadefonds geweldsmisdrijven: <https://schadefonds.nl/alles-over-de-uitkering/over-de-uitkering-aanvraagprocedure/aanvraagprocedure>.

29. Vergelijk Gerechtshof Leeuwarden 22

november 2012, L/JN BY3915.

30. Zie art. 2 Regeling tegemoetkoming schade openlijk geweld jo. art. 8 Wet schadefonds geweldsmisdrijven.

31. Dit is het beginsel van *paritas creditorum*, neergelegd in art. 3:277 BW.

32. Natuurlijk zijn hier uitzonderingen op te vinden, zoals loondervingsuitkeringen, maar de bijstandsuitkering, de kinderbijslag en de AOW bijvoorbeeld zijn van gelijke hoogte, en kennen daarnaast enige differentiatie op basis van behoefte.

overschrijden. Elke gedupeerde krijgt dus in beginsel hetzelfde bedrag uit het fonds ongeacht de werkelijke geleden schade, tenzij dit leidt tot overschrijding van de geleden schade van een gedupeerde.³³ Bij elke overschrijding van geleden schade wordt het bedrag weer herverdeeld. In deze complexe berekeningswijze worden de 'kleine' schadegevallen bevoordeeld, nu hiervan procentueel meer vergoed zal worden.

De nabetalingen die tot zes maanden later binnenkomen, komen terecht in de surplus-pot. Dan volgt eenzelfde verdeling in gelijke bedragen als voor het oorspronkelijke bedrag.³⁴

Naar het waarom van deze keuzes is het gissen. Het voordeel van de eenvoud van de toekenning van een vast bedrag wordt mogelijk tenietgedaan door de invloed van de 'werkelijke schade'. Het nadeel is erin gelegen dat de kleinere schadegevallen worden bevoordeeld: daar is eerder sprake van volledige schadevergoeding.

4.3. Onzekere vulling

De vulling van het fonds is onzeker. Deze is maar liefst afhankelijk van drie factoren:

- de beslissing van het Openbaar Ministerie om tot vervolging over te gaan (opportuïteitsbeginsel);
- de beslissing van de rechter om de bijzondere voorwaarde toe te kennen van een bepaalde omvang;
- de beslissing van de dader om storting te verkiezen boven een boete.

In de wet zijn de volgende randvoorwaarden neergelegd, die de rechter daarbij tot uitgangspunt zal moeten nemen.³⁵ Het bedrag dat moet worden gestort bij wijze van bijzondere voorwaarde mag niet hoger zijn dan de geldboete die ten hoogste voor het strafbare feit kan worden opgelegd.³⁶ Voor het delict waar het fonds voor is opgericht, openlijke geweldpleging in vereniging, geldt een maximale boete van € 19 500.³⁷ Voor Haren zijn de rechters ruimschoots onder die maximale boete gebleven: voor meerderjarige daders is een storting van € 500 en voor minderjarige daders van € 250 als bijzondere voorwaarde opgelegd. Bij de vaststelling van de hoogte moet de rechter rekening houden met de draagkracht van de dader, zo volgt uit de wet.³⁸ Uit het tot nu toe enige gepubliceerde arrest blijkt daar niet van. Wellicht hebben de raadsheren daartoe geen aanleiding gezien omdat het over bescheiden bedragen ging.

De storting in het fonds is niet afdwingbaar

De storting in het fonds is niet afdwingbaar. Uit de zaak van het Hof Leeuwarden blijkt dat de dader een geldboete van € 600 moet betalen, als de bijzondere voorwaarde niet wordt nageleefd.³⁹ Die voorwaarde houdt in dat uiterlijk op 1 juli 2013 € 500 wordt gestort ten behoeve van het schadefonds. Als de dader besluit niet te betalen aan het schadefonds, zal het Centraal Justitieel Incasso

Bureau die geldboete van € 600 gaan innen.⁴⁰ Maar die geldboete komt niet ten goede aan de gedupeerden.⁴¹ Of de som van € 17 450 die inmiddels is opgelegd voor project X Haren ook daadwerkelijk terechtkomt in het fonds is dan ook volkomen ongewis.

Een andere keuze voor de vulling van het fonds was mogelijk geweest, denk aan een voorschotfonds gefinancierd door het rijk – op basis van de te verwachten stortingen. Het schadefonds voor project X Haren zal, als alle daders betalen, maximaal € 30 000 in kas krijgen. In verhouding tot de kosten van het voorschotfonds voor gedupeerden van gewelds- en zedenmisdrijven in het kader van de Wet versterking positie slachtoffer is dit een te verwaarloosbaar bedrag.⁴² Daarvoor is € 1,2 tot € 5 miljoen per jaar uitgetrokken.

4.4. Kiezen tussen procedures

Wordt het met de komst van het schadefonds gemakkelijker voor de gedupeerde? Het wordt lastig kiezen welke procedure te beginnen en wanneer deze moet worden ingestoken. Het schadefonds kent veel onzekerheden en vergoedt alleen zaakschade. Als een gedupeerde zijn kansen op het krijgen van een vergoeding wil spreiden of ook letselschade of vermogensschade heeft, zal hij naast het fonds ook andere wegen moeten bewandelen. Dat is een extra belasting voor de gedupeerde, en bovendien is de verhouding tussen de (mogelijke) aanspraken niet duidelijk.

Stel, hij kiest ervoor een civiele vordering in te stellen. Voor een individuele gedupeerde zal de aanspraak uit het schadefonds een vermindering van de schade kunnen bewerkstelligen. Dit betekent dat de rechter voordeelstoerekening zou kunnen toepassen.⁴³ Maar vooralsnog is met name de hoogte van de aanspraak zo onzeker, zo zagen we, vanwege de vulling van het fonds en het aantal gedupeerden dat daar een beroep op zal doen, dat het niet waarschijnlijk is dat de rechter die aanspraak verdisconteert bij het bepalen van de schade die moet worden betaald. Het schadefonds voorziet voor de situatie van een dubbele aanspraak in een verplichting tot terugbetaling van (een gedeelte) van de tegemoetkoming aan het fonds voor het geval een dubbele aanspraak bestaat.⁴⁴

Daarnaast kan een gedupeerde het permanente schadefonds voor geweldsmisdrijven aanschrijven. Daar kan hij een beroep op doen bij ernstig letsel als gevolg van een geweldsmisdrijf; de geweldplegingen tijdens project X in Haren zullen hier ook onder vallen.⁴⁵ De vergoedingen bedragen ten hoogste € 10 000 voor materiële schade en € 25 000 voor immateriële schade. Van samenloop tussen vergoedingen zal niet snel sprake zijn, omdat het fonds alleen materiële schade vergoedt als direct gevolg van het letsel.⁴⁶

Voor de zekerheid zou de gedupeerde uit Haren met zaakschade en letselschade dus drie procedures moeten beginnen: een aanvraag indienen bij de twee schadefonds en een civiele vordering instellen.

5. Schadefonds maakt verwachtingen niet waar

Het schadefonds voor project X Haren lijkt op het eerste gezicht te voorzien in een behoefte en weet de obstakels uit het aansprakelijkheidsrecht behendig te ont-

wijken. Maar bij nadere inspectie levert het te veel nieuwe problemen op. Gevolg is dat het onzeker is of gedupeerden een tegemoetkoming zullen krijgen uit het fonds.

Mocht er een tegemoetkoming uit het fonds komen, dan is deze op onrechtvaardige wijze verdeeld. Voor de verdeling in gelijke bedragen voor de gedupeerden uit het fonds is geen reden te vinden. Een verdeling van het fonds, ervan uitgaand dat er onvoldoende geld is om de gedupeerden te voldoen, kan even goed *pro rata* plaatsvinden.

De minister heeft verwachtingen gewekt met de oprichting van het schadefonds, maar die worden niet waargemaakt. De gedupeerde kan niet rekenen op een tegemoetkoming van enige omvang. Bovendien heeft het fonds een kleine reikwijdte, zodat de gedupeerde met meer dan alleen zaakschade, of de bedrijven met zaak-

schade naar andere procedures moeten uitwijken. Het indienen van een aanvraag bij het fonds lijkt slechts een extra belasting van de gedupeerde. Zal de gedupeerde de moeite nemen een aanvraag in te dienen?

Het zal me daarom benieuwen of de regeling die tot 1 januari 2015 in werking is, na de evaluatie in deze vorm zal worden gecontinueerd. Om van het fonds een succes te maken zou de verdeling tenminste moeten worden gewijzigd in een verdeling *pro rata* van de schade, moet wettelijk worden vastgelegd dat het CJIB de bevoegdheid heeft stortingen te innen in de zin van art. 14c lid 2 WvSr, en zouden de termijnen van uitbetaling flink moeten worden bekort door de minister het schadefonds te laten voorfinancieren. Het risico, dat het rijk er een paar duizend euro bij inschiet, moet de minister dan maar voor lief nemen. ●

33. Art. 9 lid 1 en 2 van de regeling.

34. Art. 11 en 12 van de regeling, met dien verstande dat bedragen minder dan € 25 niet worden uitgekeerd.

35. De wet bepaalt dat de rechter de dader als bijzondere voorwaarde kan opleggen een bedrag te storten 'in het schadefonds geweldsmisdrijven of ten gunste van een instelling die zich ten doel stelt de belangen van slachtoffers van strafbare feiten te behartigen'. Zie art. 14c lid 2 aanhef en onder sub 4 WvSr. Dit artikel is laatstelijk gewijzigd bij Wet van 17 november 2011, *Stb.* 2011, 545, i.w.tr. 1 april 2012, maar heeft voor deze voorwaarde geen wijzigingen met zich gebracht. Zie bijvoorbeeld: *Noyon/Langemeijer & Remmelink*, Art 14c WvSr, aant. 6 (J. Fokkens).

36. De oprichting van een speciaal fonds voor de gedupeerden van Project X Haren past in de geest van het tweede deel van de bepaling, maar is niet voorzien in de wet-geschiedenis. Daar wordt wel opgemerkt dat er een relatie zal zijn tussen het delict en de instelling die het geld krijgt van de dader. Zie *Kamerstukken II 1989/1990*, 21 345, nr. 3, p. 21 (MvT).

37. Een geldboete van de vierde categorie zo blijkt uit art. 141 jo. art. 23 WvSr.

38. Vergelijk art. 14c lid 4 jo. art. 24 WvSr.

39. Gerechtshof Leeuwarden 22 november 2012, *LJN* BY3915.

40. Het CJIB heeft niet de bevoegdheid de aan het schadefonds te betalen geldsom te innen, zie voor deze bevoegdheid inzake geldboeten: art. 572 lid 2 WvSv jo. *Besluit*

tenuitvoerlegging geldboeten. Voor het geval de geldboete ook niet wordt betaald, is vervangende hechtenis opgelegd.

41. Het schadefonds wordt dus gevuld door de oplegging van een maatregel als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijk strafdeel, te weten de storting in het schadefonds.

42. Zie Uitvoeringsbesluit voorschot schadevergoedingsmaatregel, *Stb.* 2010, 311 en de bijbehorende toelichting, p. 8.

43. Vergelijk art. 6:100 BW. In het theoretische geval dat alle schade op de daders later alsnog zou kunnen worden verhaald, en de onderlinge schadeplichtigheid van de daders zou moeten worden bepaald, is ook interessant de vraag of de storting in het schadefonds moet worden beschouwd als

een strafrechtelijke boete, of meer als een civielrechtelijke schadevergoeding.

44. Art. 14 van de regeling. Dit geld kan eventueel ten goede komen aan gedupeerden van een volgend incident, vergelijk art. 13 lid 2 van de regeling.

45. Zie de Wet schadefonds geweldsmisdrijven.

46. Eventueel valt te denken aan beschadigde kleding. Art. 8 van de Wet schadefonds geweldsmisdrijven bepaalt dat met overige vergoedingen rekening wordt gehouden. Als deze onredelijk lang op zich laten wachten, kan het schadefonds geweldsmisdrijven een voorschot geven op die vergoedingen.